

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Pikantérie c.k. trestního práva I.

Že je právo „nezáživné“? Čtěte a posudte! Značku „c.k.“ zná každý vzdělaný člověk, nebo lépe řečeno každý, kdo alespoň přečetl Osudy dobrého vojáka Švejka – ano, slavné označení věcí „císařsko-královských“, aneb v němčině také „k.k.“ (kaiser-könig) – jistě, mluvíme zde o „trouchnivé monarchii“, jejíž „agónii“ ukončil rok 1918.

Že je právo „nezáživné“? Čtěte a posudte! Značku „c.k.“ zná každý vzdělaný člověk, nebo lépe řečeno každý, kdo alespoň přečetl Osudy dobrého vojáka Švejka – ano, slavné označení věcí „císařsko-královských“, aneb v němčině také „k.k.“ (kaiser-könig) – jistě, mluvíme zde o „trouchnivé monarchii“, jejíž „agónii“ ukončil rok 1918.

Problém tkví v tom, že se od roku 1918 ani v trestním právu hmotném příliš mnoho nezměnilo – námitkou zde snad může být, že není co měnit... Lidé kradli, kradou a budou krást – zda se jedná o slepice, úvěrové podvody nebo neoprávněný převod strategických informací... Mění se jen předmět krádeže, podstata činu je stálá. Zdokonalili jsme „nástroje“ k páchání trestné činnosti a humanizovali jsme trestní řád tak, aby nebyl „barbarský“. Slovo „barbarský“ s oblibou užívá JUDr. František Joklík ve svých publikacích vycházejících kolem roku 1907 pod názvy „Katechismus...“ (jednou je to Katechismus rakouského práva trestního, jindy Katechismus občanského práva rakouského apod.). Dr. Joklíkovi se zdařilo vytvořit velmi působivé výtahy, resp. praktické komentáře k tehdejšímu zákonodárství, které mohly sloužit jako rukověti pro laiky i odborníky.

A pokud srovnáme komentář páně Joklíka s lamentacemi dnešních předmluv ke komentářům zákonů a podobné literatuře, jsme obzvláště zdrceni v trestním právu. Ačkoliv trestní právo prošlo mnoha reformami, nikdy se nezačínalo „z čistého stolu“, vždy se vycházelo z předchozí úpravy. Katechismus rakouského práva trestního (hmotného) z roku 1907 se vztahuje na „zákon trestní“, platný pro Předlitavsko od roku 1852, tento je však jen novelou (rozuměj: kosmeticky upravenou verzí) trestního zákona z roku 1803 – ano, je tomu bezmála 200 let od doby, k níž vztahuje svůj komentář Dr. Joklík. Leč nicméně – mnoho institutů, byť moderněji formulovaných, nalezneme v dnešním trestním právu také – vždyť co Vám říká „činy rázu vojenského, zločin padělání veřejných papírů cenných, zatajování činu a pachatele, kuplířství a prostituce...“ nebo například „přestupek lehkého poškození na těle“?! Ano, jsou to tytéž skutkové podstaty, jaké známe i my, v dnešní době, jen „krasorečně“ prezentované – a kupodivu i tresty za ně jsou v jádru obdobné, jako dnes.

Samozřejmě, výše jsem připomněl jistou humanizaci – nuže dobrá, tresty jsou nižší a žalář není jako za absolutismu.

Doposud jsem nepotkal člověka (právníka), kterého by nezaujal §241 až §246 dnes platného trestního zákona (jsme jen lidé...), tedy 140/1961 Sbírky ve znění pozdějších novel. Jistěže, jedná se o to, co Dr. Joklík v jedné ze svých statí nazval „pikantériemi“, tedy „činy,. Které porušují mravopočestnost“, v dnešním trestním zákonu hlava osmá, oddíl druhý – trestné činy proti lidské důstojnosti. Dnešní trestní zákon zná čtyři skutkové podstaty v této oblasti: znásilnění, pohlavní zneužívání, soulož mezi příbuznými, obchodování se ženami. C.k. trestní řád platný roku 1907 znal takto: zločin smilstva násilného (=znásilnění), zločin sprznění (=pohlavní zneužívání), zločin smilstva proti přirozenosti aneb sodomie (dnes není plně trestné – jen část, viz následující výklad), zločin sprznění krve (=soulož mezi příbuznými), svádění a svedení ke smilstvu aneb nemravnosti pohlavní (dnes §243 hovořící v rámci pohlavního zneužívání o „osobě závislé“ – viz dále) a kuplířství a prostituce (=obchodování se ženami). Nad rámec dnešního trestního práva existovaly ještě „jinaké činy, které ruší mravopočestnost pohlavní“ – a to cizoložství, jakož i dále uvedené hrubé porušení mravopočestnosti. Kupodivu je k těmto dvěma skutkovým podstatám (v rámci „mravopočestnoti pohlavní“?) přiřazena i skutková podstata „hry zapovězené“ (rozuměj hry hazardní, mezi které se počítala hra v kostky,

ferbl, cvik, jedenadvacet, loterie v hostincích a kavárnách, za „hru odvážnou“ byla považována i „hlava-orel“, nicméně účelem hry musí být úmysl zisku, nikoliv „ze zábavy“).

„Jinaké činy rušící mravopočestnost pohlavní“ si zaslouží samostatný výklad, nyní se věnujme § 125-132 a 504-506, 512 zákona trestního z roku 1852 v komparaci s dnešním pojetím těchto činů. U „zločinu smilstva násilného“ (znásilnění) jsme nepochybně pokročili v pojetí oběti – před 150, resp. před 200 lety se hovořilo výhradně o „osobě ženské“, zatímco dne §241 trestního zákona hovoří o „jiném“ (bez rozlišení pohlaví). C.k. zákonodárství za znásilnění považovalo, pokud učinil někdo osobu ženskou nezpůsobilou, aby se mu bránila, tím, že jí vyhrožuje nebezpečně, že ji znásilní nebo omámí a ji pak ve stavu takovém zneužije, aby s ní souložil mimo manželství. Dále zde zákon alternuje možnosti „kdo podnikne souloh mimomanželský s osobou ženskou, která není s to, nebo která je bez sebe, aniž ji pachatel sám způsobil takový stav“ a třetí možností je „kdo podnikne souloh mimomanželský s osobou ženskou, která nedosáhla ještě roku 14“. Zde nutno podotknout, že věková trestněprávní hranice se v c.k. zákonodárství lišila od hranic dnešních – děti do 10 let nemohli se dopustit žádného trestného činu (čekalo je doma „jen pokárání“ – věc rodinná), zločinu se nemohli dopustit do dokonání 14. roku, ovšem pokud spáchaly trestný čin mezi 11. a 14. rokem života, trestaly se takto alespoň za přestupek. Dřívější hranice 11-14 odpovídá dnešnímu pásmu mladistvých 15-18 let. Je zde nasnadě otázka, zda by nebylo přecejen při dnešní brzké rozumové vyspělosti „dětí“ vhodné navrátit tuto věkovou hranici do „c.k.“ mezí. Tedy toho, čeho se dnes může dopustit osmnáctiletý (z pohledu trestněprávní zodpovědnosti) věkově koresponduje s činem čtrnáctiletého v rakouském zákonodárství před rokem 1918.

Co se výše uvedeného trestného činu znásilnění týče, byly trestní sankce nemalé, ale jasné. Trestem byl těžký žalář pět až deset let, pokud byl ohrožen lidský (v c.k. trestním právu zde rozuměj „ženský“) život, trestem byl těžký žalář 10-20 let, ovšem pokud žena následkem tohoto trestného činu zemřela, čekal pachatele doživotní těžký žalář (což při tehdejších podmínkách ve věznicích neznamenal např. čtyřicet let, ale jen několik málo let v nejtěžších kobkách, z nichž již vězňové živí nevycházeli...). I v c.k. právu se při znásilnění nekladal důraz jen na vlastní útok mravní, ale bylo myšleno též na svobodu osobní, která se od roku 1848 a po ukončení Bachova absolutismu, výrazně prosazovala do běžného lidského života. Jak zjevně, v žádném případě nemá cenu si naše předky nikterak idealizovat... Nedocházelo k o nic horším činům, než dnes!

V dnešní době je znásilnění zakotveno pod § 241 trestního zákona a ustanovuje: „1 - Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let“. Odstavec 2: „Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší 18 let“. Další odstavce počítají s těžkou újmou na zdraví (až 12 let) nebo takový čin spáchaný na osobě mladší patnácti let. Dojde-li ke smrti oběti, je rozmezí odnětí svobody deset až patnáct let.

Samozřejmě, ke znásilnění již dle c.k. práva stačí pouhý „pokus“, tedy „souloh podniknutý“ – je tedy kvalifikován též jako pokus a tím je trest zmírněn. Zmírňující normy vůbec hrály v trestním zákoníku c.k. monarchie významnou roli, dle Dr. Joklíka se tak zmírňovala ona „barbarskost“, stanovená předchozím trestním zákonem z roku 1803.

Pod paragrafem 128 patentu číslo 117 z roku 1852, tedy zde diskutovaným trestním zákonem, se skrývá „zločin sprznění“, který skutkově odpovídá dnešnímu pohlavnímu zneužívání. Touto problematikou se budeme zabývat v následujícím článku: Pikantérie c.k. trestního práva II.

Další články:

- [Prováděcí nařízení Komise \(EU\) č. 305-306/2012 ze dne 10. dubna 2012](#)
- [Právní symbolika v podání T. Hobbese](#)
- [Nezávislé regulační orgány \(stručný nástin problematiky\)](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás X. část - možné erbovní spory v ČR dnes](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás IX. část - „Smluvní příbuzenství“ a továrny na erby](#)
- [Etika především](#)
- [Právo, pohádky a kultura sebelásky](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás - VIII. část - Erbovní spory](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VII. část - Málo známé dokumenty, deklarace české šlechty 1938-1939](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VI. část - Zadarmo to nebude, právo na místo](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás V. část - Nebijte dámu aneb heraldická etiketa](#)